

 dos. Zaur Məmmədov
"02" "06" 2026-cı il

Fənn sillabusu
(işçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6004002-"Biznesin idarə edilməsi", 6004004-"İqtisadiyyat", 6004005-"Maliyyə", 6004006-"Marketing", 6004007-"Menecment", 6004008-"Mühasibat"

Kafedra: Maliyyə idarəetməsi və audit

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Statistika (Fənn proqramı: ARETN-nin 16.04.2025-ci il tarixli 3-29/3-2-191F/2025 nömrəli əmri ilə nəşr hüququ (qrif) verilmişdir).

Kodu: İPF- B07

Tədris ili: III (2026-2027) Semestr: V (Payız)

Tədris yükü: Cəmi: 100 saat. Auditoriya 30 ssat (15 saat müəhazirə, 15 saat seminar)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 10 kredit

Auditoriya №:

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı:

1. Mustafayev Vəqif Rəis oğlu, baş müəllim

2. Səfərova Ceyran Zəbi qızı, baş müəllim

Məsləhət günləri və saati:

1. Mustafayev V. III-V gün saat 12⁰⁰-13⁰⁰

2. Səfərova C. I-V gün saat 12⁰⁰-13⁰⁰

E-mail ünvanı:

1. vaqif.mustafayev.1960@mail.ru

2. ceyran.safarova1966@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küç., 170-a

III. Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. Ə.Əliyev "Statistika". Dərs vəsaiti. Bakı, 2010

2. O.Q.Məmmədli, N.Ə.Cavadov, X.N.Cavadzadə. Sosial-iqtisadi statistika. Ali məktəblər üçün dərslik. I hissə. Bakı, "MBM", 2014, 400 səh

3. O.Q.Məmmədli, N.Ə.Cavadov, X.N.Cavadzadə. Sosial-iqtisadi statistika. Ali məktəblər üçün dərslik. II hissə. Bakı, "MBM", 2014, 324 səh

4. S.M.Yaqubov, A.C.Məmmədov "Sosial-iqtisadi statistika". Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, 2011

Əlavə ədəbiyyat

5. Долгова, В. Н. Теория статистики: учебник и практикум для вузов / В. Н. Долгова, Т. Ю. Медведева. 2-е изд., перераб. и доп. - Москва: Издательство Юрайт, 2023. — 278 с.

6. Дудин, М. Н. Статистика: учебник и практикум для вузов / М. Н. Дудин, Н. В. Лясников, М. Л. Лезина. Издательство Юрайт, 2023. — 374 с. Москва:

7. Статистика: учебник для вузов / под редакцией И. И. Елисеевой. - 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2023. -361 с.

8. Статистика: учебно-практическое пособие / [М. Г. Назаров и др.]. - Москва: КноРус, 2018. -479 с.

9. Едренова В. Н. Статистика : учебник / [В. В. Глинский, Л. К. Серга, В.Г. Ионин и др.] ; под редакцией В. В. Глинского. — 5-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : ИНФРА-М, 2024. — 372 с.

10. Статистика: Уч. пос./Иода Е. В.-М: Вузовский учебник, 2025.-303 с.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Müasir şəraitdə Azərbaycan statistika sisteminin beynəlxalq metodlara, standartlara uyğunlaşdırılması, statistik məlumatların mübadiləsi, iqtisadi islahatların idarə edilməsi və həyata keçirilməsi üçün zəruri makro və mikro iqtisadi statistik məlumatlarla təminatı istiqamətlərində həyata keçirilməkdə davam edir. Statistika elmlər sisteminə mühüm yer tutan, özünəməxsus predmeti və tədqiqat metodu olan bir elm sahəsidir. O uzun inkişaf tarixinə malik olan bir elmdir. Onun predmetinin əsas xüsusiyyəti, həyatda baş verən kütləvi sosial iqtisadi hadisələrin kəmiyyət tərəfini və onların qanunauyğunluqlarını tədqiq etməkdir. Qədim inkişaf tarixinə malik olan statistika elmi fəlsəfə və iqtisadi nəzəriyyə elmləri əsasında ciddi dəyişikliklərə uğramışdır. Statistika elmi fəlsəfə və iqtisadi nəzəriyyə elmlərinin kateqoriya, qanun və müddəalarına istinad edərək özünə məxsus olan anlayış və kateqoriyaları inkişaf etdirmişdir.

Hazırda statistika termini üç mənada işlədilir.

İlk növbədə statistika dedikdə adamların xüsusi praktiki fəaliyyət sahəsi başa düşülür.

İkincisi, statistika təcrübəsində istifadə olunan nəzəri fikirlərin və metodların işlənməsi ilə məşğul olan elm sahəsi statistika adlandırılır.

Üçüncüsü, bəzən müxtəlif hesabatlarda əks etdirilən, dövrü mətbuatda və külliyyatlarda dərc edilən statistik məlumatlar da statistika adlandırılır.

Statistika elmi ilə statistika təcrübəsi arasında sıx əlaqə mövcuddur.

İstənilən statistik iş elmi cəhətdən təşkil olunmalıdır. Bunsuz düzgün nəticələr əldə etmək olmaz. Ona görə də statistika təcrübəsi elmə əsaslanmalıdır. Eyni zamanda statistika elmi özü də təcrübəyə əsaslanır, praktiki iş təcrübəsini ümumiləşdirir və aparılmış ümumiləşdirmələr əsasında yeni ideyalar irəli sürür. Öz növbəsində statistika elminin yeni nəzəri nəticələrinin təcrübədə tətbiqi onun inkişafına təkan verir.

Bazar münasibətləri şəraitində ölkənin ictimai və iqtisadi həyatında baş verən əhəmiyyətli dəyişikliklər statistika xidmətinin əsaslı şəkildə təkmilləşdirilməsini və dövrü olaraq beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasını tələb edir. Elmin digər sahələrində olduğu kimi, statistika sahəsində də məsələlərin dinamik və uğurlu həlli, universal və fundamental bir elm olaraq, statistikanın tətbiqinin əsas prinsiplərini və nəzəri-metodoloji məsələlərini zəruri səviyyədə mənimsəyən yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasından asılıdır.

"Statistika" fənninin tədrisinin əsas məqsədi tələbələrə sosial-iqtisadi hadisə və proseslərin kəmiyyət tərəfinin öyrənilməsi, statistik məlumatların toplanması, sistemləşdirilməsi, təhlili və ümumiləşdirilməsi metodları haqqında nəzəri və praktiki biliklər verməkdən ibarətdir. Fənnin tədrisi tələbələrin statistika elminin əsas anlayışlarını, metodlarını və göstəricilər sistemini mənimsəməsinə, sosial-iqtisadi proseslərin statistik təhlilini aparmaq bacarıqlarının formalaşdırılmasına yönəldilmişdir. Eyni zamanda statistika fənni tələbələrə iqtisadi və sosial hadisələrin inkişaf meyllərini müəyyən etmək, statistik göstəricilərdən istifadə etməklə iqtisadi qərarların əsaslandırılması və proqnozlaşdırma prosesində tətbiq etmək bacarıqları qazandırmağı məqsəd qoyur.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar, məşğələ və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəffidir;
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir;
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə: 15 saat; Seminar: 15 saat. **Cəmi: 30 saat.**

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	
1	Mövzu №1. Statistika elminin predmeti, metodu və vəzifələri. Statistika müşahidəsi. Plan: 1. Statistika haqqında anlayış və onun əsas kateqoriyaları 2. Statistika elminin əsas sahələri və spesifik metodları 3. Statistika tədqiqatının mərhələləri və Azərbaycanda statistikanın təşkili 4. Statistika müşahidəsi haqqında anlayış 5. Statistika müşahidəsinin təşkilinin formaları və növləri 6. Statistik informasiyanın toplanması üsulları və proqram-metodoloji məsələləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
2	Mövzu №2. Statistik materialların yekunlaşdırılması və qruplaşdırılması. Statistik cədvəllər və qrafiklər. Plan: 1. Yekunlaşdırma haqqında anlayış 2. Qruplaşdırma metodu, onun əhəmiyyəti, qruplaşdırmanın vəzifələri və növləri 3. Analitik qruplaşdırmanın təşkili və aparılması 4. Bölgü sıraları və onların növləri 5. Statistika cədvəlləri haqqında anlayış, cədvəllərinin elementləri və növləri 6. Hadisələrin dərk edilməsində və əyani təsvirində qrafiklərin rolu və növləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	

3	Mövzu №3. Statistikada mütləq və nisbi kəmiyyət nəzəriyyəsi Plan: 1. Mütləq kəmiyyətlər haqqında anlayış 2. Nisbi kəmiyyətlər haqqında anlayış 3. Dinamika nisbi kəmiyyəti haqqında anlayış 4. Nisbi kəmiyyətlərin digər növləri və onların hesablanması üsulları Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
4	Mövzu №4. Statistikada orta kəmiyyətlər. Seçmə müşahidəsi. Plan: 1. Orta kəmiyyətlər haqqında anlayış 2. Həsabi orta kəmiyyətin formaları və hesablanması prinsipləri 3. Harmonik orta kəmiyyət və onun tətbiqi prinsipləri 4. Seçmə müşahidəsi haqqında anlayış 5. Baş və seçmə məcmu və onların ümumiləşdirici göstəriciləri 6. Seçmənin formaları, qaydaları və növləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
5	Mövzu №5. Variasiya göstəriciləri, dinamika sıraları və onların təhlili. Plan: 1. Variasiya haqqında anlayış 2. Variasiyanın statistik göstəriciləri 3. Dispersiyanın xassələri, onların hesablanması və dispersiyanın növləri 4. Dinamika sıraları haqqında anlayış və onların növləri 5. Dinamika sıralarının analitik göstəriciləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
6	Mövzu №6. İndeksler, qiymət, tariflər və inflyasiya statistikasi Plan: 1. İndeksler haqqında anlayış, onların təsnifatı və fərdi indeksler 2. Ümumi indekslərin qurulmasının müxtəlif üsulları, ümumi orta indekslər və onların növləri 3. Qiymətin statistik öyrənilməsinin əhəmiyyəti və statistikanın vəzifələri 4. Qiymət və tariflərin dinamikasının indeks metodu ilə öyrənilməsi 5. İnflyasiyanın statistik öyrənilməsi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
7	Mövzu №7. Əhali statistikasi Plan: 1. Əhali haqqında informasiya mənbələri 2. Əhalinin təbii hərəkətinin mütləq və nisbi göstəriciləri 3. Əhalinin miqrasiyasının mütləq və nisbi göstəriciləri 4. Əhalinin həyat səviyyəsi statistikasi 5. İnsanın inkişaf indeksi haqqında anlayış və onun hesablanması Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]	2	2	
8	Mövzu №8. Milli hesablar sistemi və makroiqtisadi göstəricilər statistikasi Plan:	1	1	

	1. Milli hesablar sistemi (MHS) iqtisadiyyatın makroiqtisadi modelidir			
	2. MHS-də hesabların təsnifatı və onların qurulması prinsipləri			
	3. Milli hesabların əsas hesabları			
	Mənbə: [Mühazirə materialları, 1-10]			
X	Cəmi:	15	15	

XI. Fənn üzrə tələblər: Tələbələr statistika elminin əsas nəzəri anlayış və metodlarını mənimsəməli, statistik məlumatların toplanması, sistemləşdirilməsi, təhlili və ümumiləşdirilməsi bacarıqlarına yiyələnməlidirlər. Fənn üzrə verilən praktik və müstəqil tapşırıqları vaxtında yerinə yetirməli, seminar və kollokviumlarda fəal iştirak etməli, statistik göstəricilərin hesablanması və nəticələrin şərh olunmasını bacarmalıdırlar. Tədris prosesində akademik etikaya və universitetin daxili intizam qaydalarına əməl olunması tələb edilir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə;
- debat;
- müstəqil iş/araşdırma.

XIII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Praktiki vəzifələrin həlli üçün zəruri olan məlumatların toplanması, işlənməsi və təhlilinin statistik metodologiyasını mənimsəmək;
- Statistik məlumatların toplanması, saxlanması, ilkin işlənməsinin üsul və metodlarını seçməyi və onların tətbiqini, müasir informasiya mənbələri ilə işləməyi bacarmaq;
- Təsviri statistikanın metodları əsasında toplanmış statistik məlumatların ümumiləşdirilməsini, təhlil məqsədilə əlverişli formada təqdim etməyi bacarmaq;
- İnformasiya əldə edilməsinin mühüm vasitəsi kimi statistik göstəricilərin hesablanması, onların izahını, optimal qərarların qəbul edilməsi üçün nəticələr formalaşdırmağı bacarmaq;
- Statistik metodologiyanın praktiki tətbiqini, uçot və statistikanın beynəlxalq standartlarına və qaydalarına uyğun olaraq istənilən həcmdə məlumatlarla işləməyi, yüksək statistik texnologiyaların tətbiqini, düzgün və əsaslandırılmış nəticələri formalaşdırmağı bacarmaq;
- İnformasiyanın idarəedilməsinin mühüm vasitəsi kimi informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadəni bacarmaq.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollektiv sualları:

1. Statistika haqqında anlayış və onun əsas kateqoriyaları
2. Statistika tədqiqatının mərhələləri və Azərbaycanda statistikanın təşkili
3. Statistika müşahidəsi haqqında anlayış
4. Statistika cədvəlləri haqqında anlayış, cədvəllərinin elementləri və növləri
5. Mütləq kəmiyyətlər haqqında anlayış
6. Orta kəmiyyətlər haqqında anlayış
7. Seçmə müşahidəsi haqqında anlayış
8. Dinamika sıraları haqqında anlayış və onların növləri
9. İndeksələr haqqında anlayış, onların təsnifatı və fərdi indekslər
10. Əhali haqqında informasiya mənbələri

XVI. İmtahan sualları:

1. Statistika haqqında anlayış və onun əsas kateqoriyaları
2. Statistika elminin əsas sahələri və spesifik metodları
3. Statistika tədqiqatının mərhələləri və Azərbaycanda statistikanın təşkili
4. Statistika müşahidəsi haqqında anlayış
5. Statistika müşahidəsinin təşkilinin formaları və növləri
6. Statistik informasiyanın toplanması üsulları və proqram-metodoloji məsələləri
7. Yekunlaşdırma haqqında anlayış
8. Qruplaşdırma metodu, onun əhəmiyyəti, qruplaşdırmanın vəzifələri və növləri
9. Analitik qruplaşdırmanın təşkili və aparılması
10. Bölgü sıraları və onların növləri

11. Statistika cədvəlləri haqqında anlayış, cədvəllərinin elementləri və növləri
12. Hadisələrin dərk edilməsində və əyani təsvirində qrafiklərin rolu və növləri
13. Mütləq kəmiyyətlər haqqında anlayış
14. Nisbi kəmiyyətlər haqqında anlayış
15. Dinamika nisbi kəmiyyəti haqqında anlayış
16. Nisbi kəmiyyətlərin digər növləri və onların hesablanması üsulları
17. Orta kəmiyyətlər haqqında anlayış
18. Hesabi orta kəmiyyətin formaları və hesablanması prinsipləri
19. Harmonik orta kəmiyyət və onun tətbiqi prinsipləri
20. Seçmə müşahidəsi haqqında anlayış
21. Baş və seçmə məcmu və onların ümumiləşdirici göstəriciləri
22. Seçmənin formaları, qaydaları və növləri
23. Variasiya haqqında anlayış
24. Variasiyanın statistik göstəriciləri
25. Dispersiyanın xassələri, onların hesablanması və dispersiyanın növləri
26. Dinamika sıraları haqqında anlayış və onların növləri
27. Dinamika sıralarının analitik göstəriciləri
28. İndekslər haqqında anlayış, onların təsnifatı və fərdi indekslər
29. Ümumi indekslərin qurulmasının müxtəlif üsulları, ümumi orta indekslər və onların növləri
30. Qiymətin statistik öyrənilməsinin əhəmiyyəti və statistikanın vəzifələri
31. Qiymət və tariflərin dinamikasının indeks metodu ilə öyrənilməsi
32. İnflyasiyanın statistik öyrənilməsi
33. Əhali haqqında informasiya mənbələri
34. Əhalinin təbii hərəkətinin mütləq və nisbi göstəriciləri
35. Əhalinin miqrasiyasının mütləq və nisbi göstəriciləri
36. Əhalinin həyat səviyyəsi statistikas
37. İnsanın inkişaf indeksi haqqında anlayış və onun hesablanması
38. Milli hesablar sistemi (MHS) iqtisadiyyatın makroiqtisadi modelidir
39. MHS-də hesabların təsnifatı və onların qurulması prinsipləri
40. Milli hesabların əsas hesabları

Statistika fənninin sillabusu 6004002-"Biznesin idarə edilməsi", 6004004-"İqtisadiyyat", 6004005-"Maliyyə", 6004006-"Marketing", 6004007-"Menecment", 6004008-"Mühasibat"xətti təhsil proqramı, tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Maliyyə idarəetməsi və audit" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq olunmuşdur ("02" "06" 2026-cı il "20" sayılı iclas protokolu).

Mühazirə üzrə fənn müəllimi:

b/m. Vaqif Mustafayev

Seminar üzrə fənn müəllimi:

b/m. Ceyran Səfərova

Kafedra müdiri:

dos. Əlixan Bədəlov